

NEMZETKÖZI SZIMPÓZIUM A FOLYAMATBAN LÉVŐ TUDOMÁNYOS KUTATÓMUNKÁK INFORMÁCIÓS RENDSZEREIRŐL

Párizs, 1975. október 27–29.

Lázár Péter,

az Országos Műszaki Könyvtár és Dokumentációs Központ főigazgatója

1975. október 27–29. között Párizsban rendezték meg a folyamatban lévő tudományos kutatások rendszereivel foglalkozó nemzetközi szimpóziumot. E tárgykörben ez volt az első széles körű nemzetközi tanácskozás.

A szimpóziumot az UNESCO szervezte az UNISIST-program keretében, az amerikai kutatásnyilvántartó szerv, a *Smithsonian Science Information Exchange* (SSIE) közreműködésével. Az SSIE elnöke, dr. David HERSEY volt a szimpózium elnöke.

A tanácskozás szervezéséhez anyagi támogatást nyújtott a *National Science Foundation* (USA) és az *International Development Research Centre* (Kanada).

A szimpóziumon 191 fő vett részt az alábbi megoszlásban: Európa 19 országát 104-en képviselték (természetesen a házigazda Franciaország részéről volt a legtöbb résztvevő: 48 fő), Afrikát 7 fő, Amerikát 27 fő, Ázsiát pedig 21 fő képviselte. Ezenkívül számos nemzetközi szervezet is elküldte delegátusát (UNESCO, FAO, WHO, UNEP, OECD, FID, ICSU stb.) összesen 32 főt.

Magyar részről részt vett a szimpóziumon dr. LÁZÁR Péter, az OMKDK főigazgatója és dr. RÓZSA György, a MTA Könyvtárának igazgatója.

A szimpóziumot az UNESCO főigazgatójának képviselőjében Dr. J. HARISON h. főigazgató nyitotta meg. A megnyitó ülés során a vendéglátó ország képviselőjében M. L. MALAVARD, a *Bureau National d'Information Scientifique et Technique* (BNIST) elnöke, az *International Council of Scientific Unions* képviselőjében Dr. E. F. WESTRUM Jr., az ICSU/CODATA főtákos, végül pedig Dr. HERSEY, az SSIE elnöke – egyben a szimpózium elnöke – tartott előadást.

HERSEY ismertette, hogy a szimpóziumon való részvételre 213 fő jelentkezett. Ezek közül 191 ténylegesen részt is vett a szimpóziumon.

Ismertette továbbá a jelentkezőknek előzetesen kiküldött kérdőívek feldolgozásának eredményeit. Ezekből kitűnt, hogy 59 működő kutatási információs rendszerrel kapott értesítést az UNESCO. Ezek közül 30 kézi működtetésű, 29 pedig számítógépes rendszer. További 7

információs rendszer szervezés alatt áll. Az 59 rendszerből 18 univerzális, vagyis a tudomány és a technika összes vagy több ágát átfogó rendszer, 41 pedig szakosított információs rendszer.

Összesen 43 előadás szerepelt a szimpóziumon, köztük 5 a szocialista országokból:

Dr. LÁZÁR P. (OMKD) – VAJDA E. (OMKDK) – PAPP I. (OSZK–KMK): Folyamatban lévő kutatásokról tájékoztatást nyújtó információs rendszerek tervezésére és szervezésére vonatkozó alapvető megfontolások;

V. S. MALOV, az *Össz-szövetségi Tudományos és Műszaki Információs Központ* igazgatója (SzU): Folyamatban lévő kutatásokról tájékoztató országos információs rendszer szervezete a Szovjetunióban, tapasztalatok és fejlődési irányok;

J. SACH, a *Lengyel Tudományos Akadémia Tudományos Információs Központjának* igazgatóhelyettese: A folyamatban lévő kutatásokról szóló információk gyűjtése és terjesztése Lengyelországban;

E. SAVOVA, a *Bolgár Tudományos Akadémia Központi Könyvtárak* igazgatója: A folyamatban lévő kutatási információkra vonatkozó felhasználói igények kielégítése Bulgáriában;

Y. N. SOROKIN, a *Moszkvai Nemzetközi Tudományos és Műszaki Információs Központ* igazgatója: A KGST-tagországok nemzetközi tudományos és műszaki információs rendszerében felmerülő kompatibilitási problémák megoldása.

A 43 előadásból Európa 16, Afrika 2, Ázsia 8, Amerika 8 és nemzetközi szervezetek 9 előadással szerepelt. A szimpózium rendezésében közreműködő USA és a házigazda Franciaország 5–5 előadást, az UNESCO 3-at, Hollandia és az ICSU 2–2-t prezentált, a többi előadás egyedül reprezentálta az országot vagy nemzetközi szervezetet. Ezek között szerepel szocialista országokból benyújtott 4 előadás és az NTMIK igazgatójának előadása.

Az előadások földrajzi megoszlásának vizsgálata során feltűnik a viszonylag nagyszámú – összesen nyolc – ázsiai előadás, ami az USA, Franciaország és a nemzetközi szervezetek előadásainak leszámítása után maradó 24 előadásnak éppen egyharmada.

Az előadások színvonala eléggé egyenetlen volt. Sok pusztán deskriptív jellegű és nem különösen érdekes előadás mellett azonban több olyan előadás hangzott el a szimpóziumon, amelyik nagy érdeklődésre tarthat számot. A módszertani tapasztalatokon túl elsősorban a működő kutatási információs rendszerekről szóló információ lehet hasznos a nemzetközi együttműködésnek e téren való szélesebb körű kifejlesztésével kapcsolatban.

Széles körű érdeklődést keltett MALOV professzor színvonalas előadása a Szovjetunió kutatási információs rendszeréről.

Érdekes volt D. W. LAKAMP előadása az SSIE-ről. Ismertette az USA kutatásnyilvántartási rendszerében központi szerepet betöltő SSIE kialakulását és működését. Az SSIE-t 1949-ben alapították a folyamatban lévő kutatások nyilvántartására. Kezdetben évi 3 ezer kutatást jelentettek be. Ma már évente mintegy 125 ezer folyamatban lévő kutatásról készítenek nyilvántartást. Mintegy 10 ezer amerikai és külföldi felhasználó intézmény részére szolgáltatnak adatokat számítógéppel, szakaszos üzemmódban vagy terminálokkal. A nyilvántartás elsődleges célja a felesleges párhuzamosságok kikerülése, kevésbé a kutatáspolitikai irányítás.

1963-ban gépesítették a rendszert, amikor az évi gyarapodás elérte a 60 ezret. A bejelentéseket 45 főnyi belső szakértői személyzet indexeli. 1968 óta térítés ellenében nyújtanak szolgáltatásokat.

A nyilvántartott kutatások döntő többsége az USA-ból származik, bár elvben bármi egyéb forrásból is elfogadnak input-ot. A rendszerben tárolt információk iránti érdeklődésnek mintegy 90%-a származik az USA-ból és legfeljebb 10%-a külföldről.

A kutatások befejezéséről nem vezetnek nyilvántartást, egyszerűen vélelmezik, hogy a történeti adattárba áthelyezett információval jellemzett kutatások befejezeteknek tekinthetők.

Néhány további említésre méltó előadás:

J. E. BROWN (Kanada) előadása a kanadai egyetemi kutatások központi nyilvántartásának megszervezéséről és működtetéséről;

A. NEELAMEGHAN (India) előadása a folyamatban lévő kutatások nyilvántartási adatalelemeinek szabványosításáról és – a nemzetközi szabványos könyvszámozás mintájára – a kutatások nemzetközi számozásának (*International Standard Research Project Number*) bevezetéséről;

Miss D. E. TORRIJOS (Fülöp-Szigetek) és S. A. YACOUB (Szudán) előadása fejlődő országok kutatásnyilvántartásának szervezési tapasztalatairól;

S. BHAGAVANTAM indiai tudós (ICSU) előadása a fejlődő országokbeli információs igényekről;

H. P. HOGEWEG–DE–HAART előadása a Hollandiában kiépített integrált társadalomtudományi kutatási információs rendszeréről;

N. S. DIMITRESCU előadása a FAO keretében az AGRIS nemzetközi információs rendszer kiegészítéseként kezdeményezett nemzetközi kutatási információs rendszeréről (CARIS);

H. BUNTROCK és G. TREVISAN előadása az Európai Közösségek mezőgazdasági kutatási információs rendszeréről;

J. M. DETHOOR (UNESCO) előadása az ENSZ genfi központjában kiépített gazdasági és társadalmi fejlesztési projekt-nyilvántartásról (CORE);

továbbá A. WYSOCKI zárószavai a nemzetközi információs rendszerekről általában, az UNISIST-programról és a kutatási információs rendszereknek e program keretében való további fejlesztéséről. Megemlítette, hogy az UNISIST-programra támaszkodva egyre szélesebb körben fejlődnek nemzetközi információs rendszerek az ENSZ és szakosított szervei körében. Jelenleg már működnek a következők:

- a) INIS (nukleáris információ);
- b) AGRIS (mezőgazdaság és élelmiszerügy);
- c) DARE (társadalomtudományok);
- d) UNEP–IRS (környezetvédelem);

Tervezés alatt állnak:

- e) SPINES (tudománypolitika);
- f) DEVSIS (fejlesztési információ);
- g) WISI (számítástechnika);
- h) CARIS (mezőgazdasági kutatás);
- i) hidrológia;
- j) oceanográfia.

A szimpóziumon kialakult vélemények alapján az UNESCO tovább kívánja fejleszteni a kutatási információs rendszereket érintő tevékenységét az UNISIST-program elsősorban a következők szerint:

a) gondoskodik a nemzetközi kompatibilitás és szabványosítás fokozásáról, előzmódításáról, szükség szerint bevonva az illetékes és érdekelt egyéb kormányközi és nem-kormányközi nemzetközi szervezeteket;

b) mérlegeli munkacsoport létrehozását a szimpóziumon megtárgyaltakkal kapcsolatos további teendők kidolgozására és nyomon követésére;

c) megvizsgálja egy nemzetközi katalógus publikálását kutatási információs rendszerekről (*International Directory of Information Systems and Services in Ongoing Research*).

Végző következtetésként megállapítható, hogy a szimpózium igen hasznosnak bizonyult egyrészt a kutatási információnak nemzetközi szinten első ízben teljes szélességben való megtárgyalása, másrészt pedig az ülések során felvetett értékes gondolatok és javaslatok folytán. Kívánatos, hogy az UNESCO mielőbb lépéseket tegyen a szimpóziumon elhangzott értelmű javaslatok továbbfejlesztésére és megvalósítására.